

Hadži Kalfa - Rumeli und Bosna, 1654

(prijevod dijela o Mostaru)

Počinjemo osmanskim piscem i kroničarom koji je prvi opisao Mostar u nekom djelu koje nalikuje kasnijim putopisima. **Hadži Kalfa** ili **Hadži Halifa** ili **Mustafa Ben Abdalla Hadschi Chalfa**, poznat i pod imenom **Ćatib Ćelebi** turski je povjesničar i bibliograf. Nema baš puno podataka o njegovu životu, osim da je rođen u Carigradu i da je napisao više od 150 radova. U izvorima nailazimo da je rođen 1609. g., dok je godina smrti upitna jer neki povjesničari navode da je to 1655., neki 1656., a pojedini da je to 1657. Naš je Stari most imao 90 godina u vrijeme njegove smrti. Najpoznatije mu je bibliografsko djelo „Kašf al-zunun 'an asami' al-kutub wa' l-funun ” (Popis misli o imenima knjiga i umjetnosti), u kojem je naveo oko 10000 arapskih, perzijskih i turskih pisaca i oko 14500 naslova djela. U djelu „Cihannuma” (Kozmografija) služio se i europskim izvorima te dao podatke o Balkanskom poluotoku. Njegovo djelo „Tahvim at-tavarih” (Opća povijest) sadržava kronološke tablice koje obuhvaćaju povijesne događaje od Adema (Adama) pa sve do 1648.

Nama je, prije svega, zanimljivo jer je u svome zemljopisu, svojevrsnom putopisu „Rumeli und Bosnia” (Rumelija¹ i Bosna) u kojem opisuje prostor današnje Bosne i Hercegovine i Crne Gore, između ostalog, opisao i Mostar. Točnu godinu nastanka djela ne znamo (pretpostavlja se da je nastalo 1654.) kao ni to je li Hadži Kalfa putovao u naše krajeve ili je svoj zemljopis/putopis radio na osnovu dostupne literature, ali je u svakom slučaju djelo nastalo prije Poullietova putopisa, a koje u brojnoj literaturi slovi kao prvo spominjanje Mostara u putopisima. Djelo bi, najvjerojatnije, ostalo pohranjeno u prašnjavim arhivima Carigrada da ga 1812. g. nije pronašao Joseph von Hammer, dvorski prevoditelj i savjetnik tajne dvorske i državne kancelarije u Beču, te iste godine preveo na njemački i objavio u Beču u izdanju umjetničke i industrijske komore. Budući da von Hammer nikada nije putovao u naše krajeve (niti je govorio naš jezik), imena mjesta je s arapskoga prevodio fonetski pa se pojedini toponimi u knjizi teže dešifriraju. Tako nalazimo mjesta kao Imodschka (Imotski), Gabla (Gabela), Balagai (Blagaj), Lupuscka (Ljubuški), Potschtil (Počitelj), Novasin (Nevesinje) itd. Godine 1892. Stojan Novaković ovo je djelo preveo na srpski jezik i uz detaljna objašnjenja i komentare izdao knjigu pod nazivom „Hadži Kalfa ili Kjatib Ćelebija, turski geograf XVII vijeka, o balkanskom poluostrvu.”

Evo i dijela njegova putopisa koji se odnosi na Mostar. Iako je prilično kratak i jedino opisuje Stari most, za nas je izuzetno značajan jer je to prvo pojavljivanje našeg grada u putopisu.

Mostar (je grad) na jednoj velikoj rijeci, koja se zove Narenta, dan puta udaljen od Gabele, graniči s Novim², Imotskim, Blagajem, Belgradžikom³. U Mostaru se nalazi jedan čudesan, iz jednog luka zasvođen, most, izgrađen 974. godine, tamo gdje se, s obje strane mosta, nalaze vrtovi, nalazio se nekada jedan veliki, lančani viseći most, koji nije imao stubove, pa se ljuljao, a ljudi su s velikim strahom prelazili preko njega.

¹ Vilayet Rumeli, (vilayet = pokrajina; Rum = Rim;) u značenju zemlja Rimljana, Rimska pokrajina, ime koje se od 15. stoljeća koristilo u [Osmanskom carstvu](#) za njegov zapadni ([balkanski](#)) dio. Turska je do [1864.](#), pod Rumelijom smatrala sve svoje europske posjede, izuzev [Bosne](#) i [Mađarske](#).

² Novi - Misli se na kadiluk Novi, u Brotnju ili Bročnu, u blizini Krehina Gradca u Hercegovini.

³ Belgradschik - ime za Biograd. Na području Konjica tijekom srednjega vijeka postojala su dva naselja: *Biograd* na lijevoj obali rijeke Neretve te naselje *Neretva* na desnoj obali rijeke, koje se 1382. g. prvi put spominje pod imenom Konjic.

Nakon osvajanja ovih krajeva, molili su stanovnici sultana Sulejmana da im izgradi kameni most. Ovaj je poslao graditelja mimara Sinana, koji je nakon uvida na licu mjesta, gradnju na ovom mjestu proglasio nemogućom. On je tada to odbio. Kasnije je jedan stolarski majstor iz mjesta posvjedočio da je izvedba mosta moguća i most je izgrađen. Most ima jedan jedini luk, čiji promjer iznosi 150 lakata. Umjetničko je to djelo, koje sve građevinare svijeta dovodi u šah-mat.

(Preveo: Smail Špago)